

Optællinger af ynglefugle i Vadehavet 2016

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 26. oktober 2016

Ole Thorup¹ & Thomas Bregnballe²

¹Amphi Consult

²Institut for Bioscience

Rekvirent:
Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning
Antal sider: 14

Redaktion:
Tommy Asferg
Faglig kommentering:
Thomas Kjær Christensen
Kvalitetssikring, centret:
Jesper R. Fredshavn

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tel.: +45 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

Indhold

Indledning	3
De kolonirugende ynglefugle	3
Mange hvidbrystede præstekraver	4
Største antal dværgterne i 14 år	5
Kæmpestor koloni af hættemåge i Sneum Klæggrav	6
Udvalgte fåtallige arter	9
Lille, men stabilt antal af engryle de senere år	9
De vidt udbredte vadefugle	13
Tak	14
Referencer	14

Indledning

I forbindelse med den trilaterale overvågning af det samlede Vadehav, som også omfatter de tyske og hollandske dele, bliver der hvert år optalt ynglefugle i den danske del af Vadehavet. De årlige optællinger omfatter ikke alle arter og alle ynglelokaliteter i den danske del af Vadehavet, men hvert sjette år bliver alle ynglende vadefugle, måger og terner samt enkelte andre arter optalt på samtlige lokaliteter. Den seneste totaloptælling fandt sted i 2012. Den årlige optælling omfatter de kolonirugende fugle, nogle udvalgte fåtalige arter i deres vigtigste yngleområder, og inden for 11 kontrolområder foretages der en optælling af alle ynglende vadefugle og andre udvalgte vandfuglearter (bl.a. gravand og ederfugl). Optællingsprogrammet blev startet i 1995 og har haft fuldt omfang siden 1996.

Optællingerne udføres af ornitologer fra Amphi Consult og fra Dansk Ornitologisk Forenings lokale netværk samt af optællere fra Institut for Bioscience, Aarhus Universitet, Naturstyrelsen (nu Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning) og Nationalpark Vadehavet.

I dette notat bringes oversigtstabeller over årets resultater fra ynglefugletællingerne i Vadehavet (herefter blot omtalt som Vadehavet). Tabellerne indeholder også oplysninger om arternes yngleforekomst i tidligere år. For udvalgte arter uddybes årets resultat, og det sættes i perspektiv i forhold til resultaterne fra tidligere tællinger.

De kolonirugende ynglefugle

Denne gruppe omfatter alle arter af måger og terner samt skarv, skestork, klyde og hvidbrystet præstekrave. Yngleforekomsten af hvidbrystet præstekrave, havterne og dværgterne i 2016 samt i tidligere år og perioder fremgår af Tabel 1. Forekomsten af de andre arter af kolonirugende ynglefugle er givet i Tabel 2.

I det følgende omtales det forholdsvis store antal hvidbrystede præstekraver og dværgterner, der ynglende i Vadehavet i 2016. Desuden omtales udviklingen i antallet af ynglende hættemåger især i Sneum Klæggrav.

I 2016 ynglede hvidbrystet præstekrave i højere antal i Vadehavet end registreret i de foregående 13 år. Foto: Eigil Ødegaard.

Mange hvidbrystede præstekraver

Der blev optalt 74 par hvidbrystede præstekraver i 2016, 20 på Fanø og 54 på Rømø (Tabel 1). Det er et forholdsvis højt antal ynglepar sammenlignet med de øvrige år. Inden for perioden 1996-2015 er der kun i de 4 ynglesæsoner 1999-2002 registreret flere ynglepar end i 2016.

Tabel 1. Antal ynglepar af de tre arter af kolonifugle, som især er knyttet til strandene i Vadehavet, 1996-2016. I tabellen er vist gennemsnitstal for fire fireårs-perioder og antal optalte ynglepar for hvert år efter 2011.

Hvidbrystet præstekrave	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	2012	2013	2014	2015	2016
Fanø, nordvest	16	14	4	7	7	2	17	11	17
Fanø, sydvest	0	1	0	0	1	0	0	2	1
Fanø, Vest- og Østkeldsand	0	1	0	0	0	0	1	0	2
Rømø, nordvest	20	25	24	16	5	19	17	15	11
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	5	18	13	19	34	18	17	22	40
Rømø Sønderland	16	24	11	13	8	3	13	4	3
Skallingen	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Rømdæmningen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	1	2	2	0	0	0	0	0	0
Forland, Vidåslusen	0	1	1	0	0	0	0	0	0
I alt	58	86	55	55	56	43	65	54	74

Havterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	2012	2013	2014	2015	2016
Langli	184	126	119	135	48	22	6	8	3
Fanø nord	36	23	7	5	3	4	4	1	0
Fanø, Keldssand og Trinden	143	148	6	4	0	0	3	0	0
Peter Meyers Sand	215	197	417	53	39	43	35	22	49
Langejord							87	6	50
Mandø inkl. Låningsvejen	116	158	146	251	99	29	36	150	103
Koresand				17	+	175	174	35	7
Rømø nord og nordvest	305	190	84	45	27	8	9	19	18
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	72	26	11	12	14	5	3	12	10
Jordsand				3			0		5
Esbjerg Havn	6	21	92	108	129	185	238	209	231
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	1	0	1	5	9	3	3	3	0
Margrethe Kog	16	2	7	0	1	0	1	0	0
I alt	1.094	891	890	638	369	474	599	465	476

Dværgterne	1996-1999	2000-2003	2004-2007	2008-2011	2012	2013	2014	2015	2016
Langli	0	0	5	3	0	0	0	0	0
Fanø nord	61	28	13	35	25	12	25	22	57
Fanø, Sønderho, Keldssand og Trinden	14	23	3	10	0	0	4	10	12
Peter Meyers Sand	12	12	61	4	9	8	3	1	2
Langejord							7	0	6
Mandø	0	0	1	2	0	0	0	0	0
Koresand				12	+	2	4	0	3
Rømø nord og nordvest	70	76	12	33	23	31	28	32	54
Rømø Vesterhavsstrand syd for Lakolk	20	48	36	50	52	23	14	30	50
Skallingen	15	11	9	5	3	2	10	0	5
Esbjerg Havn-Sædding Strand	42	8	18	3	1	2	2	1	1
Forlande og klæggrave Esbjerg-Vidåen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethe Kog	0	1	1	0	0	0	0	0	0
I alt	234	207	159	157	113	80	97	96	190

I rederne hos de 20 par på Fanø klækkede der ca. 40 æg, og mindst 7 af ungerne blev flyvefærdige.

Af de 54 par på Rømø ynglede 30 par koncentreret på den vestligste del af Sønderstrand sammen med dværgterner. Dette yngleområde blev markeret og indhegnet for at begrænse antallet af forstyrrelser fra strandgæster. Ynglesuccesen blev ikke undersøgt, men der blev set flere små unger på stranden.

Hvidbrystet præstekrave flytter meget mellem de forskellige yngleområder i Vadehavet. 5 af ca. 30 små unger, der blev mærket i Beltringharder Koog i Tyskland i 2013, blev observeret som voksne ynglefugle på det sydlige Rømø i 2016.

Største antal dværgterner i 14 år

Der blev optalt 190 par dværgterner i Vadehavet i 2016 (Tabel 1), og det er det største antal siden 2002, hvor der ynglede 243 par (Figur 1). Den største koloni fandtes på Søren Jessens Sand med 57 par. På Rømø Sønderstrand var der en koloni på 36 par, mens der på Juvre Sand ynglede 29 par og på Rømø Nordveststrand 25 par.

De største kolonier blev markeret med indhegninger for at begrænse forstyrrelserne fra strandgæster. På Rømø blev ynglesuccesen ikke undersøgt, mens den store koloni på Søren Jessens Sand og to mindre kolonier syd for Sønderho på i alt 14 par blev besøgt regelmæssigt.

Kolonien på Søren Jessens Sand havde en usædvanlig høj ynglesucces bl.a. på grund af varmt og stille vejr i maj og første halvdel af juni. Mindst 20-30 unger blev flyvefærdige, sandsynligvis væsentligt flere.

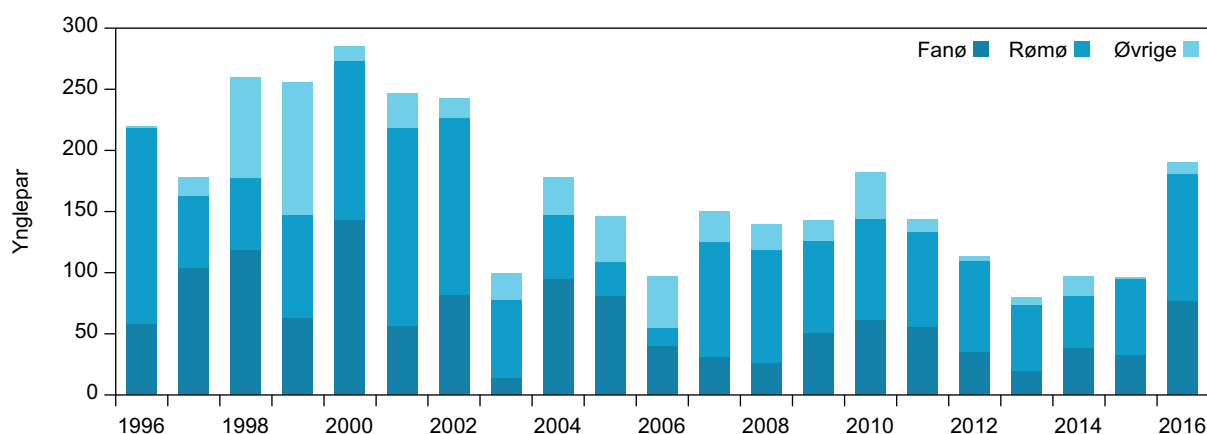

Udsnit af Grønningen, der udgør den nordlige ende af Fanø. På forstranden og/eller i sandet med muslingeskaller inde på strandengen gør dværgterne næsten hvert år forsøg på at etablere koloni. Foto: Ulf M. Berthelsen.

En dværgternerede med 2 æg. Selv kolonier som denne, der er etableret isoleret på Søren Jes-sens Sand og beliggende over 1.000 meter fra nærmeste område med vegetation, risikerer at blive udsat for prædation fra ræv. I 2016 var ynglesuccesen i denne koloni dog god. Foto: Ulf M. Berthelsen.

På Sønderho Strand ynglede 4 par lige vest for strømrønden ved Vestkeldsand, og disse reder blev indhegnet for at begrænse forstyrrelsen. Straks efter klækning førte de voksne fugle alle ungerne over til Vestkeldsand, hvor yderligere 8 par ynglede. Også dværgterne i disse to kolonier havde god ynglesucces. Det vurderes, at ca. 10 kuld unger blev flyvefærdige.

Figur 1. Antal ynglepar af dværgterne i Vadehavet 1996-2016 opdelt på Fanø, Rømø og øvrige yngleområder. I 1998 og 1999 var der en stor koloni på en mole i Esbjerg Havn. Herudover har det vigtigste yngleområde udenfor Fanø og Rømø været stranden på sydvestspidsen af Skallingen.

Kæmpestor koloni af hættemåge i Sneum Klæggrav

De senere år har hættemågerne haft nogle gode ynglesæsoner i Sneum Klæggrav, og kolonien er vokset hvert år siden 2009. I 2016 blev der optalt 16.226 par (Tabel 2), og det er – så vidt vi ved – den største koloni, der har været i Vadehavet. Totaltallet for Vadehavet i 2016 var på 16.621 par, og det er det største antal, der er registreret siden de organiserede tællinger af kolonifugle i Vadehavet blev påbegyndt i 1996. Vadehavet er den eneste region i Danmark, hvor antallet af ynglende hættemåger ikke er gået tilbage (se Bregnballe m.fl. 2015).

Til højre ses Sneum Klæggrav og til venstre ses Vadehavet vest for Darum. Den store koloni af hættemåge, der i 2016 blev opgjort til at have huset 16.226 ynglepar, findes på øerne i klæggraven. Vegetationen i klæggraven plejes for at tilgodese de ynglende fugle. Fotoet er taget fra syd mod nord med en drone. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

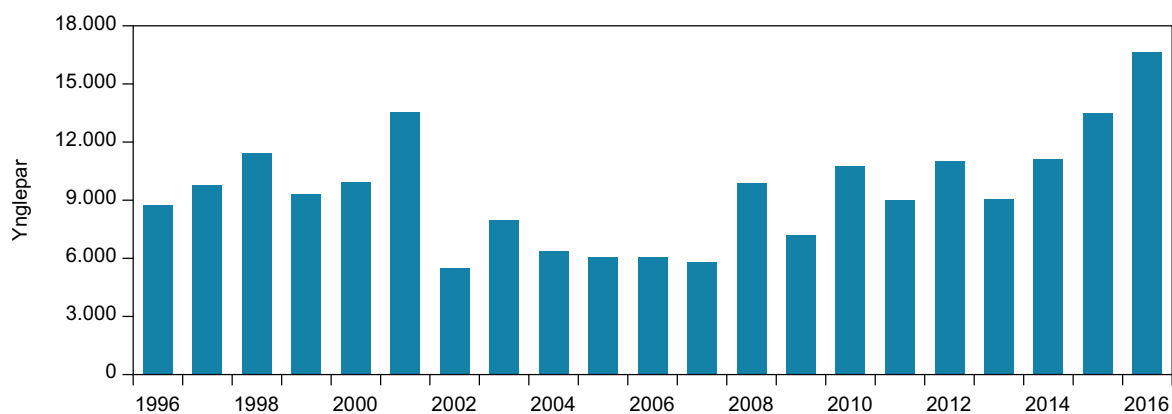
I årene 2014, 2015 og 2016 har de ynglende hættemåger været mere koncentreret på én lokalitet end nogensinde før. Da ynglede henholdsvis 90%, 96% og 98% af Vadehavets hættemåger i Sneum Klæggrav. I 2001, et andet år med mange hættemåger, var det på Langli, at der var exceptionelt mange ynglende hættemåger, og da fandtes 69% af Vadehavets hættemåger på denne ø. Når ynglefuglene er så koncentrerede, bliver de meget sårbare overfor helt lokale negative ændringer i yngleforholdene, og antallet af ynglefugle i Vadehavet svinger da også ganske meget fra år til år (Figur 2). At ynglefuglene koncentrerer, men går frem antalsmæssigt, kunne være et tegn på, at sikre ynglesteder uden regelmæssige besøg af pattedyrprædatorer ikke findes ret mange steder i Vadehavet, mens de øvrige leveforhold for hættemåge er gode i Vadehavet. Hvis selve Vadehavet er artens primære fourageringsområde, er hættemågerne måske ikke her så afhængige af formen for landbrugsdrift i naboområderne, som de er mange andre steder i Danmark (jf. Bregnballe m.fl. 2015).

Et udsnit af hættemågekolonien på en af øerne i Sneum Klæggrav i 2016. Fotoet er taget fra en lille drone i forbindelse med at afprøve fordele og ulemper ved at anvende drone til optælling af mågekolonier. Efter hjemkomst blev antallet af voksne måger, der stod inde i kolonien eller lå på rede, talt op på fotos som dette. De tal, der er anvendt ved opgørelsen af antal ynglepar i Vadehavet, hidrører fra tal indsamlet ved den gængse metode. Foto: Lars Maltha Rasmussen.

Tabel 2. Antal ynglepar af øvrige kolonirugende fugle i Vadehavet 2016. I en række af de dækkede områder, som også er med i tabellen, var der ikke yngleforekomst af kolonirugende fugle i 2016. Øerne er listet under den vandrette streg.

Lokalitet/område	Sketork	Klyde	Sorthovedet måge	Hættemåge	Stormmåge	Sildemåge	Sølvmåge	Svartbag	Sandterne	Splitterne	Fjordterne	Sortterne	Hvidvinget terne
Margrethe Kog/Saltvandssøen		17			1								
Tøndermarsken, i øvrigt											1	28	
Ballummarsken med klæggrave		4									32		
Forland Rømdæmningen-Rejsby Å													
Gl. Hviding Engsø-Rejsby klæggrav og enge								1					
Forland Vilslev-Råhede Vade		4		6									
Ribemarsken mm med klæggrave		33											
Sneum klæggrav og enge			5	16.226			13						
Esbjerg Havn					7		36				45		
Marbæksøerne													
Skallingen													
Langli	10	7			572	1.236	7.662	1					
Fanø nord og nordøst		29			1								
Fanø midt og syd		22		29									
Peter Meyers Sand		11					19	4					
Keldsand/Trinden													
Mandø inkl. Låningsvejen	3	86		324	300	22	572	7			26		
Koresand					4								
Rømø		12		61	12	1	8				1		
Jordsand							106	2					
2016 total	13	225	5	16.646	897	1.259	8.416	15	0	0	105	28	0
2015 total	29	262	10	13.478	1.005	1.572	10.619	12	0	137	96	16	1
2014 total	25	275	6	11.126	1.264	1.632	7.687	10	0	0	71	39	0
2013 total	50	299	11	9.035	1.305	2.492	8.722	13	0	287	74	36	0
2012 total	23	280	11	11.037	1.266	1.788	9.862	10	0	147	88	45	0
2011 total	44	307	8	9.002	1.330	2.003	6.832	4	0	1.072	47	27	0
2006-2010 gennemsnit	5	426	5	7.934	1.783	965	5.711	6	0	2.468	39	14	0
2001-2005 gennemsnit	0	541	2	7.900	2.187	486	3.769	4	1	643	55	18	0
1996-2000 gennemsnit	0	806	0	9.839	1.679	140	2.832	3	8	1.210	149	27	4

Figur 2. Antal ynglepar af hættemåge i Vadehavet 1996-2016.

Udvalgte fåtallige arter

Stor kobbersneppe, brushane og engryle er tre fåtallige og sårbare arter af engfugle. I Vadehavet optælles de årligt i deres vigtigste yngleområder (Tabel 3 og 4).

Sammenlignet med 2015 var der i 2016 flere store kobbersnepper i Tøndermarsken og også lidt flere på Mandø, hvorimod antallet i de optalte områder på Rømø var lavere i 2016 end i 2015.

Brushane er tæt på at være forsvundet som ynglefugl fra Vadehavet. Fire hunner af brushane ved Gammel Hviding Engsø var de eneste brushøns, der blev set, efter at de nordlige trækfugle havde forladt Danmark. Det blev ikke undersøgt, om de forsøgte at yngle.

I det følgende gives en mere uddybende beskrivelse af udviklingen i yngleforekomsten af engryle i Vadehavet.

Tabel 3. Antal ynglepar af stor kobbersneppe optalt i Vadehavet ved de årlige deloptællinger i 2015 og 2016, og antallet ved de totale tællinger i 1996, 2001, 2006 og 2012.

	1996	2001	2006	2012	2015	2016
Vilslev Enge	10	0	0	0	0	0
Jedsted Forland/Ribemarsken nord	8	1	0	0	1	0
Mandø Høllade/Ribemarsken syd	3	6	3	3	1	1
Mandø	22	90	72	101	45	51
V. Vedsted-Gl. Hviding Enge og Engsø	2	0	0	0	2	2
Husum Enge, kontrolområde	9	3	0	1	0	2
Ballum Forland	1	1	0	0	0	0
Rømø Nørreland, kontrolområde	4	6	2	4	1	2
Rømø Nørreland, SV og SØ	10	23	16	26	28	10
Rømø Nordveststrand	0	0	0	0	0	4
Rømø Sønderland	27	23	2	5	1	3
Saltvandssøen/Margrethekog	30	42	46	27	26	32
Tøndermarsken, ydre koge	65	83	80	108	66	87
I alt	191	278	221	275	171	194
I alt Vadehavet totale optællinger	257	312	263	299	-	-

Lille, men stabilt antal af engryle de senere år

Der fandtes 9 territorier af engryle i 2016, hvoraf de 8 var på Rømø (Tabel 4). For første gang blev der registreret fugle med yngleadfærd ude i den nyopvoksede strandeng på det nordvestlige Rømø, hvor der blev kortlagt 2 spilleterritorier. På det sydlige Rømø Nørreland fandtes 3 par, mens der blev registreret 3 par på Rømø Sønderland. Udenfor Rømø blev der herudover registreret 1 par på Råhede Vade.

Siden 2007 har antallet af ynglepar i Vadehavet ligget på mellem 5 og 10 par uden nogen tendens til fremgang eller tilbagegang. Fra 1970'erne til 2001 var antallet dog væsentligt højere. 1977 er det første år, hvor engryle blev optalt i hovedparten af artens yngleområder, og der fandtes dette år 52 par i Vadehavet. Halvdelen yngledede på Fanø og Rømø. I 1980 var antallet faldet til 37 par, og to-tredjedele yngledede nu på Fanø, Rømø og den nyetablerede Margrethe Kog. Figur 3 viser udviklingen i antal ynglepar i de fire vigtigste yngleområder i det danske Vadehav og i Rickelsbüller Koog lige syd for den dansk-tyske grænse, der er den sidste faste ynglelokalitet for engryle i det tyske Vadehav.

Tabel 4. Optalte ynglefugle af brushane (ynglehunner) og engryle (par) i 2016 i nogle områder, hvor arterne specialoptælles hvert år. Desuden antal fra de foregående år. I 1996, 2001, 2006 og 2012 var der totale tællinger, i 1991 var der en delvis tælling. Ingen angivelse markerer manglende optælling.

Brushane														
	1991	1996	2001	2002	2003	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Grønningen, Fanø	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rømø Nørreland	5		3	4	4	3	1	1	0	1	0	0	0	0
Rømø Sønderland	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Råhede Vade	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0
Tøndermarsken Ydre Koge	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Margrethekog-Saltvandssøen	7	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
I alt årligt overvågede lokaliteter	31	-	3	5	4	3	1	1	0	4	2	0	0	0
Skallingen	0	0	0			2				0				
Måde Enge	2	0	0			0			0	0				
Nr. Farup Enge	15	3	0			2	0	0	0	1	0	0	0	0
Gl. Hviding-Råhede Enge		0	0			0	0	1	3	1	0	0	0	4
Astrup Forland	2	0	0			0				0				
Magisterkogen	13	5	0			0				0				
Mandø koge	10	0	0			3	1	2	0	1	0	0	2	0
Brushane i alt Vadehavet	73	8	3			10				7				

Engryle														
	1991	1996	2001	2002	2003	2006	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Fanø nordspidsen	10	7	6	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Rømø Nørreland	14	9	8	8	6	6	2	3	4	4	3	4	2	3
Rømø Sønderland	6	9	4	8	7	5	5	3	3	4	4	3	2	3
Rømø Nordveststrand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Rømø Havsand-Vesterstrand	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Jedsted Forland	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Råhede Vade	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
I alt årligt overvågede lokaliteter	32	26	19	16	14	11	7	6	7	9	7	8	5	9
Mandø	1	0	1			0				0				
Stormenge-Helmodde Marsk	2	0	0			0				0				
Måde Enge	0	1	0			0				0				
Mandø Hølade-Indvindingen	2	1	0			0				0				
Astrup Forland	1	0	0			0				0				
Margrethekog	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Nr. Farup Enge		0	0			1	0	0	0	0	0	0	0	0
Engryle i alt Vadehavet	39	28	20			12				9				

På det nordlige Fanø ynglede der mellem 4 og 7 par de fleste år mellem 1977 og 2001, mens der 1989-1994 ynglede en del flere (Figur 3). Efter 2001 ynglede engryle pludselig ikke længere fast i området, og artens forsvinden faldt sammen med aftagende græsning og tilgroning i det tidligere kerneområde på det vestlige Grønningen. De seneste år er græsningen blevet forbedret, og der er nu igen god ynglehabitat i det tidligere yngleområde, men arten er ikke vendt tilbage som fast ynglefugl, selv om der ynglede et par på nyopvokset strandeng mod vest i 2015.

På det nordlige Rømø ynglede mellem 10 og 20 par de fleste år frem til 2000. Fra 2001 til 2007 faldt antallet til det nuværende niveau på 2-5 par (Figur 3). På det sydlige Rømø har der ynglet op til 11 par; siden 2009 har antallet dog været nede på 2-5 par (Figur 3).

Brushane. Siden midten af 1990'erne har der ikke været registreret over 10 ynglepar i Vadehavet. Foto: Torben Andersen.

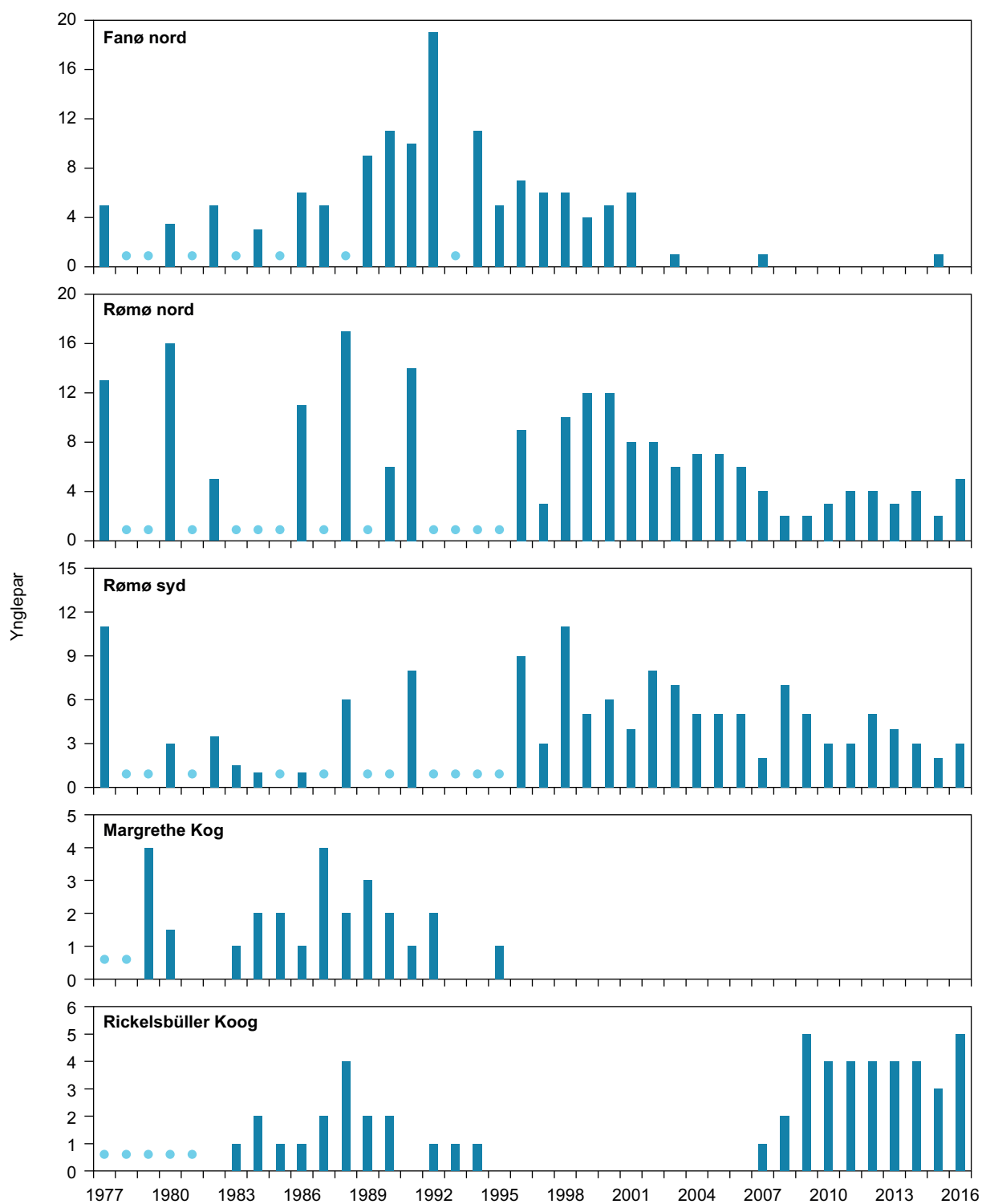

I de nyinddagede områder Margrethe Kog og Rickelsbüller Koog ynglede der de fleste år efter inddigningen i 1979 1-4 par engryler hvert sted frem til 1995 (Figur 3). Begge steder groede yngleområderne til midt i 1990'erne på grund af utilstrækkelig og uegnet græsning, og arten forsvandt som ynglefugl. I Rickelsbüller Koog blev der efter 2005 skiftet til en mere engfuglevenlig drift: Fåregræsning ændredes til kreaturgræsning, og der blev tilbageholdt mere vand på engene i yngletiden. Engryle vendte tilbage som ynglefugl, og siden 2009 har der ynglet 3-5 par.

Alle yngleområder på Rømø er privatejede, og der er ingen græsningsaftaler med lodsejerne, der sikrer en græsning, der er velegnet for engryle. I dele af Rømø Sønderland er græsning ophørt, og nogle tidligere ynglesteder for engryle er under tilgroning.

Engryle. På de lokaliteter i Vadehavet, der siden 2009 er blevet overvåget årligt mht. yngleforekomst af engryle, har antallet af ynglepar været forholdsvis stabilt (se Tabel 4). Antallet var dog højere i 1990'erne og i de første år efter årtusindeskiftet. Foto: Eva Foss Henriksen.

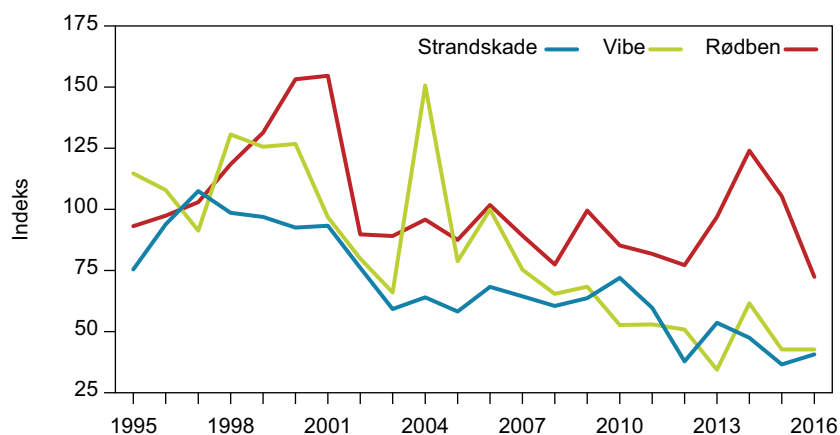
Figur 3. Antal ynglepar af engryle i de fire vigtigste yngleområder i det danske Vadehav og i det sidste faste yngleområde i det tyske Vadehav – Rickelsbüller Koog, der grænser op til Margrethe Kog i Danmark. Prikker over x-aksen angiver år, hvor antallet af ynglepar ikke blev opgjort. I år uden prikker eller søjler var der 0 ynglepar.

De vidt udbredte vadefugle

Siden optællingsprogrammet startede i 1995, er de tre vidt udbredte vadefuglearter, strandskade, vibe og rødben, optalt hvert år i 11 kontrolområder. 8 af kontrolområderne ligger på strandenge, 2 ligger i marsken, og det sidste omfatter både strandeng og klitter. Med nogle mindre svingninger har antallet af rødben været på samme niveau de fleste år i perioden 1995-2016. Dog var indekset i årene 1998-2001 noget højere (Figur 4).

Derimod er der meget færre strandskader og viber i 2016, end der var ved programmets start i 1995. I 2016 var der mindre end halvt så mange strandskader (indeks 41) og viber (indeks 43) som i perioden 1996-1997.

Figur 4. Indeks for ynglende strandskade, vibe og rødben optalt i 11 kontrolområder i Vadehavet i perioden 1995-2016. Indeks = 100 er middeltallet for 1996 og 1997, og det viste indeks er gennemsnittet af indeksene for hvert område.

De ændringer i antallet af ynglefugle, der ses i kontrolområderne, ser ud til at afspejle den bestandsudvikling, der fremgår af de mindre hyppigt gennemførte totale tællinger i Vadehavet. Sammenlignet med tællingerne i 1996 var der ved den sidste totale tælling i 2012 52% færre strandskader (60% færre ifølge indekset), 48% færre viber (53% færre ifølge indekset) og 27% færre rødben (21% færre ifølge indekset). Indekset var nogenlunde det samme i 2016 som i 2012 for alle tre arter.

De vigtigste påvirkninger af antallet af ynglefugle synes at være forskellige for de tre arter (Thorup & Laursen 2008). To forhold synes at være de vigtigste for strandskade: Arten er særlig sårbar overfor prædation af æggene fra rovpattedyr, der synes at være blevet mere talrige i Vadehavsområdet i de seneste 20 år, og herudover er der indikationer på, at det omfattende muslingefiskeri, der fandt sted i Holland over en årrække, førte til nedsat vinteroverlevelse blandt Vadehavets strandskader. Den vigtigste påvirkning af antallet af ynglefugle hos vibe er ændringer i landbrugsdriften. De seneste 20 år har de fleste viber i Vadehavet ynglet på dyrkede marker, og her har skiftet fra vårafgrøder til vinterafgrøder og en øget brug af tromling af nysåede vårafgrødemarker forringet ynglemulighederne i Vadehavet markant. Rødben yngler primært på strandenge og har velcamouflerede reder. Arten er derfor ikke i samme grad påvirket negativt af forekomst af flere pattedyrprædatorer eller ændringer i landbrugsdriften.

Antallet af ynglende viber i vadehavsregionen er gået tilbage, især efter 2006, se Fig. 4. Tilbagegangen knytter sig formentlig først og fremmest til ændringer i landbrugsdriften. Foto: Eva Foss Henriksen.

Tak

Udenfor optællingsprogrammet har Ulf M. Berthelsen og Kim Fischer bidraget med ynglefugleoplysninger, bl.a. om ynglesucces hos hhv. dværgterne og hvidbrystet præstekrave på Fanø. Thorkil Brandt aflæste flere farvemærkede hvidbrystet præstekrave på Rømø, og Dominic Cimiotti oplyste om, hvor de var blevet mærket. Jutta Hansen og Walther Petersen-Andresen stillede ynglefugledata fra Rickelsbüller Koog til rådighed. Tak til Torben Andersen, Ulf M. Berthelsen, Eva Foss Henriksen og Lars Maltha Rasmussen, der venligst har stillet deres fotos til rådighed.

Referencer

Bregnballe, T., Jørgensen, H. E., Christensen, H. & Drachmann, J. 2015: Udviklingen i ynglebestanden af Hættemåger i Danmark 1970-2010. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 109: 179-192.

Thorup, O. & Laursen, K. 2008: Status of breeding Oystercatcher *Haematopus ostralegus*, Lapwing *Vanellus vanellus*, Black-tailed Godwit *Limosa limosa*, and Redshank *Tringa totanus* in the Danish Wadden Sea in 2006. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 102: 255-267.